

Kokonaisvaltaisen sosiaalis-haptisen palautejärjestelmän kehittyminen

Riitta Lahtinen, Tuntosarvi 2/2004

Olen nyt saanut pitkän työrupeamani välivaiheeseen. Lisensiaattityöni hyväksyttiin 5. helmikuuta. Kun aikoinaan aloin tehdä päiväkirjamerkintöjä Russin ja minun keskinäisestä kommunikaatiosta, en vielä tiennyt, mihin se johtaa.

Tutkimukseni nimi on ”Kokonaisvaltaisen sosiaalis-haptisen palautejärjestelmän kehittyminen”. Se käsittelee erilaisten kosketukseen perustuvien ”kyllä” ja ”ei” -palautesignaalien yleistymistä ja toistuvaa käyttöä perheessä, jossa toisella on etenevä kuulonäkövamma. Tutkin, miten koko kehoa – päästä varpaisiin – käytetään hyväksi sillä hetkellä kun palaute tehdään ja vastaanotetaan.

Tutkimukseni päätulos on sosiaalis-haptinen palautejärjestelmä, joka tukee perheen kommunikaatiota. Järjestelmä tuo muuten saavuttamattomissa olevaa tietoa kuurosokean / kuulonäkövammaisen tietoisuuteen. Se antaa lisätietoa tilanteissa asiayhteyksistä. Se luo vastavuoroisuutta keskustelijoiden välille, ja näin kuurosokeutuva henkilö on tasavertaisemmassa asemassa keskustelussa kuin ilman tätä lisätietoa.

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen. Siinä kuvataan itsehavainnoinnin avulla, miten yhden perheen, yhden pariskunnan palautteiden antaminen ja vastaanottaminen kehittyi pitkän ajan kuluessa. Se on kuvaus pariskunnan välisen kommunikaation muutoksista. Tutkimusmateriaali on päiväkirjamerkintöjä, videoita ja kirjoitettuja artikkeleita 12 vuoden ajalta. Tulosten analysointiin ja työn kirjoittamiseen meni lisäksi 2 vuotta.

Pääinformantteja olimme siis Russ ja minä, toinen kuulonäkövammaisen, toinen kuuleva ja näkevä. Minulla oli lisäksi 7 kuurosokeaa informanttia, joilta sain myös tietoa ja kokemuksia tutkimusaiheeseen liittyen.

Haptiikka tutkimuksen perustana

Kirjasin kaikki havainnot ja kokemukset. Tutkimuksessa käsitteelin näitä tietoja haptiikan käsitteiden avulla. Haptiikka tarkoittaa yhtäaikaista kosketuksen, liikkeen ja tilan havainnointia. Sisälsin kirjauksiin ne kehon alueet, joille palautteita tehtiin: kämmen, hartia, selkä, jalka, reisi jne. Sisällytin niihin liikkeen suunnan, kosketuksen laadun, liikkeen määrän, ympäristön vaikutuksen tilanteeseen (valaistus, häly) sekä käytetyt

kommunikaatiokanavat eli kuulon ja näön kautta saatavissa oleva informaation.

Jäsensin tutkimuksessa tehdyt löydökset ja niistä tehdyt johtopäätökset. Analysoin löydöksiä siitä näkökulmasta, miten kosketus, liikkeet ja keholäheisyys tiedostetaan ja tunnistetaan erilaisissa ympäristöissä. Tästä analyysistä kehittyi tutkimuksen peruspilari, sosiaali-haptiset elementit. Palautteiden ”kyllä” ja ”ei” analysointi paljasti 22 kehitystasoa, jotka ovat osoitus kehon ja aistin sopeutumisesta ja palautteiden tai ylipäättään kehon kautta annettavan / saatavan tiedon vastaanottamisen kehityksestä perheessä pitkän ajan kuluessa.

Työni tutkimustulos on kehoa ja kosketusta hyväkseen käyttävä moniaistillinen palautejärjestelmä eli sosiaalis-haptinen palautejärjestelmä. Sanalla sosiaalis- painotan sitä, että kyseessä on kuurosokea tai kuulonäkövammainen ihminen vuorovaikutuksessa kenenkä tahansa toisen kanssa. Kuurosokealle vuorovaikutustilanne ei ole itsestäänselvyys.

Tutkimustuloksena syntyi myös perusesitys palautteiden notaatio- eli merkitsemisjärjestelmästä. Tällä nuolisymbolijärjestelmällä voidaan kuvata informanttien (tai kolmannen henkilön) väliset liikkeet seitsemänä eri suuntana.

Lisensiaattityöni on tehty englanniksi. Tässä kirjoituksessa on käytetty jo monia käsitteitä, mutta suomenkielisten ja viittomakielisten käsitteiden luominen on kesken. Työstä on tekeillä väitöskirja.